

**BIAIX I MANCANCES DE L'INFORME DE
PRICEWATERHOUSECOOPERS SOBRE RTVV A PROPÒSIT DE LA
QUALITAT PERIODÍSTICA**

València, 30 de juliol de 2012

OBJECTE D'AQUEST DOCUMENT

El present document, emès a petició de la Intersindical Valenciana a RTVV, per tres professors-investigadors de l'àrea de Periodisme, del Departament de Teoria dels Llenguatges i Ciències de la Comunicació, de la Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació, de la Universitat de València, té com a objecte dos motius principals:

- 1.- Assenyalar els aspectes relacionats amb allò que és primordial en qualsevol mitjà de comunicació important i rellevant, i més encara en uns mitjans de titularitat pública, com és el cas dels de RTVV, el qual no és un altre que la qualitat periodística. Tema aquest que a l'Informe de PricewaterhouseCoopers (PwC) no sembla preocupar-li i que el desconeix o l'ignora.
- 2.- Qüestionar moltes afirmacions i propostes de l'Informe de PricewaterhouseCoopers, particularment pel que fa als apartats sobre el periodisme en la Ràdio i la Televisió valencianes que, de portar-se endavant com proposen, serien molt perjudicials per a la informació i la opinió pública i, en conseqüència, per a la democràcia de la Comunitat Valenciana.

Aquest document ha estat elaborat, amb certa urgència ateses les circumstàncies, per:

Josep Lluís Gómez Mompert

Catedràtic de Periodisme i Coordinador de la titulació de Periodisme de la Universitat de València.

Carolina Moreno Castro

Professora titular de Periodisme i Directora del Departament de Teoria dels Llenguatges i Ciències de la Comunicació de la Universitat de València.

Francesc A. Martínez Gallego

Professor titular de Periodisme i Vicedegà de la Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació de la Universitat de València.

ar Blasco Ibáñez, 32
46010 VALÈNCIA

telèfon [34] 963 864 264

fax [34] 963 864 778

url <http://www.ur.es/teolen>

SOBRE LA QUALITAT PERIODÍSTICA

De manera molt generosa, es podria pensar que l'Informe PricewaterhouseCoopers (PwC), com a corporació multinacional, s'acull parcialment a la definició de "qualitat" (informativa?) de l'American Society for Quality, que entén per qualitat «la totalitat de funcions i característiques d'un producte que els permet satisfer una determinada necessitat». En aquest cas, la "necessitat" sembla només un encàrrec polític de la Generalitat Valenciana, governada pel Partit Popular, i aquesta orientació política hi és present al llarg del document de PwC, encara que es revesteixi d'aparent informe tècnic. Però aquesta perspectiva americana, que podria ser comprensible per referir-se a empreses de béns i serveis materials, resulta molt problemàtica, en canvi, per a un «bé intangible» com és la informació periodística.

No obstant això, Gutiérrez Coba, autor que ha estudiat amb detall els temes de qualitat (especialment dels mitjans de comunicació) i per tant també la definició de l'American Society for Quality, afirma que «no és possible parlar de manera exclusiva de qualitat informativa sinó més aviat de qualitat periodística, ja que els elements que la componen no es troben només en el producte com a tal (la informació publicada o transmesa) sinó en tot el procés de la seva producció», des de periodistes i editors fins als administradors de l'empresa periodística (2006: 34). De bastants d'aquests aspectes, l'informe de PwC passa de puntetes i quan en parla no els aborda amb el rigor que mereix una empresa pública de la projecció i envergadura com és RTVV.

Per la seva banda, W. Schulz, qui parteix de les reflexions de Denis McQuail per subratllar que l'ideal de qualitat periodística -entès com independència, diversitat i objectivitat- se sustenta en els valors democràtics i en tres condicions que garanteixen el lliure exercici del periodisme, els concreta en: els recursos, l'ordre polític i legal i els estàndards professionals (2000: 1). L'Informe de PwC -com veurem més tard en comentar les seves propostes tècniques- sembla menysprear els estàndards professionals i d'aquí que es quedi amb una visió mesquina dels recursos alhora que es desprèn que avala el desordre polític del govern de la Comunitat Valenciana pel que fa a la gestió de RTVV.

No podem obviar, tal com assenyala R. G. Picard, que en els últims temps les pressions econòmiques han afectat de forma clara a la qualitat periodística -i en el cas dels directius de RTVV, també per la manipulació informativa. Per això, la resposta dels seus gestors -sovint professionalment incompetents segons del desastre al qual han conduït RTVV- ha minvat el

valor social dels continguts de l'audiovisual. Picard sosté que la qualitat periodística apel·la no només als continguts (varietat i contextualització de les notícies) i mètodes periodístics (varietat de fonts), sinó també a les activitats operacionals, vinculades a aspectes tècnics i de gestió (2004: 54). I per això, la gestió dels últims directors generals de RTVV ha resultat nefasta, com implícitament reconeix el mateix informe de PwC.

L'estudi *The Quality and Independence of British Journalism* (en Lewis 2007), realitzat per un grup de professors reconeguts de la Universitat de Cardiff, conclouïa com la degradació de les condicions de treball en molts mitjans obligava a recórrer a gabinets de premsa i agències per cobrir la feina que sempre havia recaigut en mans de la redacció. I, tot i això, aquesta orientació equivocada i demostrada en altres països és la que proposa l'Informe de PwC.

Sembla clar que l'Informe de PwC ni sap ni entén ni el preocupa el tema de la qualitat periodística, quan la seva centralitat en qualsevol mitjà de comunicació que es preï és ineludible i per això sobre aquesta qüestió hi coincideixen tots els periodistes de països democràtics. Així ho entén sobretot C. Guyot, que assenyala els indicadors internacionalment comuns: «precisió, imparcialitat, profunditat i talent de l'staff» (2007: 67).

Per exemple, en la més completa i recent investigació sobre qualitat televisiva, Eva Pujadas conclou que el concepte de «televisió de qualitat» és «relacional», ja que «no es tracta d'una definició tancada de conceptes o de condicions prèvies sinó que es tracta d'un concepte que avalua la relació entre un conjunt de característiques d'un objecte [...] i uns valors socials i contextuals determinats» (2011: 228-229). En l'informe de PwC, els valors queden reduïts a la comercialitat més pobra i d'escàs horitzó de futur i, pel que fa al context, la Comunitat Valenciana, resulta menyspreada.

L'aspecte relacional al que apunta Pujadas en la definició de qualitat televisiva hi és present també en l'aportació de Amado Suárez, que assegura que «la qualitat informativa no es pot entendre només mirant cap a dintre de la redacció, sinó que depèn molt de les relacions que s'estableixen amb l'entorn» (2007: 25). Segons la seua opinió, hi involucra de la mateixa manera a periodistes i empresaris. Per això sorprèn que l'Informe de PwC eludeixca la responsabilitat de l'empresa (la Generalitat Valenciana) i dels seus gestors (la direcció de RTVV), no estudiant a fons com i per què s'ha arribat a la situació actual.

No obstant això, resulta molt greu que sota l'òptica comercialista de l'Informe de PwC ni tan sols es plantege RTVV com a negoci (fet i fet sí, en proposar lliurar-la a una empresa privada), demostrant en aquest sentit un oblit interessat i una irresponsabilitat amb els diners públics amb els quals s'ha pagat aquest Informe. De tota manera, encara en la hipòtesi de comercialitat

(privada), Gutiérrez Coba apel·la a la idea de que el periodisme «no és simplement un negoci, sinó un servei social» -encara que potser seria més rigorós parlar de «servei públic» o «cívic»-, ja que en la qualitat informativa conflueixen la capacitat comercial, el compromís social del mitjà de comunicació i el seu projecte informatiu, però també les competències professionals de qui elabora la informació.

Si la investigació sobre la qualitat dels mitjans de comunicació en l'àmbit nord-americà acostuma a tenir una orientació comercial, emmarcada en la recerca de beneficis econòmics (qüestió que no sembla interessar als qui tenen l'obligació de defensar les arques públiques -el govern de la Generalitat- ni tampoc, és clar, a PwC), la realitzada a Alemanya s'ha desenvolupat en torn del professionalisme, sense per això renunciar als resultats econòmics, ja que sense ells es posa en perill la independència del mitjà i fins i tot la seva supervivència. Però la tradició dels estudis alemanys sobre qualitat, que va arrencar a principis de la dècada de 1990 i va posar la seva atenció inicial en l'audiència, es va centrar especialment en la credibilitat i la confiança en els mitjans, com explica M. González (2011: 18-19).

Els estudis empírics (universitaris i professionals) que s'han realitzat a la Comunitat Valenciana sobre RTVV -com, entre d'altres, la tesi doctoral de Yolanda Verdú (2008) o el monogràfic de la revista científica *Arxius de Ciències Socials* (2010) -, han posat de manifest qüestions tan destacades i evidents com són la falta de pluralitat, la futilitat i manipulació informatives, el desequilibri entre recursos i equips i -llevat d'excepcions- la falta de qualitat informativa o la imprecisió -quan no falsejament- dels informes presentats pel director general d'aquests mitjans públics al Consell d'Administració de RTVV.

Una altra línia de recerca sobre qualitat periodística, que té com a motor principal -però no exclusiu- alguns països llatinoamericans i certes autonomies espanyoles amb Consells Audiovisuals plurals i independents, ha centrat la seva atenció en la responsabilitat social i la qualitat democràtica. Malauradament ja fa anys que la Comunitat Valenciana tampoc pot presumir de qualitat democràtica donat que als seus òrgans de representació política sovint es confon la majoria absoluta amb l'exclusivitat.

Amado Suárez observa que el periodisme de qualitat no és una tasca de periodistes o merament empresarial, sinó que «ha de ser una qüestió de la societat en conjunt». «Ningú s'atreveria a objectar que una millora en la qualitat informativa redunda en una millora en la democràcia. Però és fonamental per al periodisme i els mitjans mostrar una iniciativa clara en aquest sentit com a senyal per a la societat, perquè només el seu suport consolidaran el seu lloc en els temps que vénen» (2007: 36). Per això, Patterson adverteix que «només des d'un

periodisme de qualitat, que repregui el seu paper de compromís cívic, serà possible restituir la confiança dels ciutadans» (2000: 15), just el contrari del que proposa l'Informe de PwC. I no hi pot haver confiança dels ciutadans i encara menys dels professionals de RTVV quan ni des de la direcció de RTVV ni des de l'Informe de PwC ni s'entén ni es practica l'ètica i la deontologia professional.

Encara que no desenvolupa pròpiament un mètode d'anàlisi de la qualitat periodística, és interessant fer referència aquí al projecte dirigit pel professor -i durant molts anys destacat professional de televisió- Salvador Alsius, *Ètica i excel·lència informativa* (Alsius i Salgado 2010). Aquest es sustenta en quatre principis bàsics o modes d'actuació: veracitat (rigor informatiu, neutralitat valorativa, procediments discursius, recreacions i falsejaments, procediments enganyosos, plagi), justícia (imparcialitat, tractament de grups desfavorits, presumpció d'innocència), llibertat (condicionaments externs, relació amb les fonts, conflictes d'interessos) i responsabilitat (primacia de la vida i seguretat de les persones, privacitat, assumptes d'especial sensibilitat social, cooperació amb les autoritats i institucions públiques). (Alsius 2011: 38-50).

Finalment i abans de passar a refutar les propostes de l'Informe de PwC, volem fer referència a una iniciativa que els professors J. M. de Pablos i C. Mateos van llançar el 2004 destinada a avaluar la qualitat periodística a partir de tres índexs, perquè molts dels seus elements revelen bona part d'allò que l'Informe de PwC eludeix o amaga. Aquests índexs conjuguen aspectes empresarials, periodístics i -com a nexa entre els dos anteriors- laborals:

- *«Índex laboral*: Mesuraria les condicions de les plantilles de redacció: 1. Nombre suficient; 2. Productivitat adequada; 3. Qualificació professional actualitzada; 4. Especialització d'acord amb els continguts del mitjà, 5. Normes: llibre d'estil, estatut de redacció, defensor del lector; 6. Conflictivitat laboral; 7. Salari just; 8. Torns i jornades de dedicació racionals; i 9. Vacances i temps lliure del personal del mitjà homologables.
- *Índex periodístic*: Mesuraria la qualitat de les informacions: 1. Pluralitat de fonts utilitzades i citades; 2. Freqüència d'ús de fonts corporatives; 3. Ús de bases documentals primàries; 4. Percentatge de temes propis; 5. Grau de compliment normatiu (codis ètics i normes d'autoregulació); 6. Percentatge de periodisme d'investigació; 7. Llibertat de la redacció en les seves comeses; 8. Continuïtat de les informacions ofertes; i 9. Grau de correcció lingüística.

- *Índex empresarial:* Comptabilitzaria el paper de l'empresari [en aquest cas el govern de la Generalitat Valenciana del Partit Popular i la direcció general de RTVV] davant la informació: 1. Composició d'interessos directes i indirectes relacionats amb el mitjà [ns]; 2. Compte de resultats publicat i prou a la vista, no amagat; 3. Dades de difusió i d'impacte exposats als receptors en el propi mitjà [ns]» (2004: 19-20).



L'INFORME PRICEWATERHOUSECOOPERS: CONTRA LA QUALITAT PERIODÍSTICA EN TVV

L'informe PriceWaterhouseCoopers es presenta com una (i única) proposta per a *racionalitzar* la plantilles de la televisió (i la ràdio) autonòmica valenciana.

Els redactors del text han partit de la base en que l'única manera de fer viable els mitjans és augmentar la productivitat dels treballadors al mateix temps que es disminueix el cost de producció. Esta premissa potser seria vàlida en qualsevol altra empresa no pública que té com a primer objectiu guanyar diners fabricant bens i serveis fàcilment quantificables.

No és el cas d'una empresa pública com és RTVV que no té entre les seues prioritats guanyar diners. A més a més, té un caràcter de servei públic.

És normal que no es mencione en l'Informe PwC la Llei de Creació de la Radiotelevisió Valenciana. L'informe vulnera –com mostrarem- eixa llei, un producte de la sobirania del poble valencià expressada en les nostres Corts. En efecte, la Llei de Creació de RTVV (7/1984, de 4 de juliol) diu (art. 3, dos) que la “prestació dels servicis públics de radiodifusió i televisió atribuïda a la Generalitat Valenciana s'exercirà a través de la RTVV”.

La RTVV el que ha de fer –per llei, doncs– és donar cobertura a tot el territori i oferir un mitjà d'informació per a tota la ciutadania amb “respecte al pluralisme polític, cultural i lingüístic, religiós i social” (Llei de Creació de RTVV, Art. 2, lletra c). És per això que considerem que hi ha un error de partida limitar totes les accions per a sanejar RTVV a acomiadar treballadors, encarregar feines a empreses externes i forçar un augment de la productivitat de cada treballador a través d'una peculiar comprensió del terme “polivalència”, com es podrà comprovar.

* * *

D'una lectura atenta de les pàgines de l'informe que fan referència als **serveis informatius de la TVV** es pot inferir que la única solució organitzativa que s'aporta és acomiadar tot el personal tècnic i reduir a la mínima expressió els periodistes. Immediatament després s'afirma que totes les funcions tècniques s'encarregarien a empreses privades en funció de les necessitats. Així s'escriu en la pg. 24:

“la mayoría de los técnicos se contratarán externament en función de las necesidades de producción, ajustándose los recursos a las necesidades”

Per començar i per definició: **en una redacció d’informatius, les necessitats de producció no sempre són previsibles**. Aquest és el gran encant i al mateix temps la més gran de les dictadures: no hi ha res previsible. A l’hora d’elaborar l’escaleta de l’informatiu, l’editor compta amb una sèrie de previsions, de convocatòries que ja estan anotades i que potser se sap des de fa dies que s’han de cobrir. Simultàniament, cada dia dóna de sí molts altres successos, esdeveniments, convocatòries d’última hora, accidents... absolutament imprevisibles. Això fa que l’editor haja de jugar amb els efectius que té disponibles en la redacció. Això fa, per exemple, que un redactor a primera hora “no tinga tema” però que acabe fent la primera notícia de l’informatiu (“la 10” en l’argot periodístic). I això fa, per exemple, que siga necessari que en la mateixa redacció hi haja disponibles operadors de càmera. Treballadors que, igual que els redactors, quan s’incorporen no tenen una feina prèviament assignada però que estan disponibles, i amb una capacitat de reacció molt alta per a tindre l’equip preparat i en disposició d’eixir al carrer en poquíssims minuts.

La grandesa del periodisme és que cap jornada és igual a l’anterior, que poques vegades es viuen dues situacions iguals. Per tant, pretendre **retallar la plantilla d’informatius utilitzant conceptes com el de la productivitat pot dur per un camí directe a la rebaixa de la qualitat i a una baixada de les audiències...** al fracàs, en definitiva, d’un mitjà de comunicació que té la categoria de servei públic.

* * *

De la lectura de l’epígraf que fa referència als mitjans tècnics en l’Informe PwC se’n dedueix que es recomana (o es pretén) acomiadar tots els operadors de càmera, tots els operadors d’equips (els muntadors, persones especialitzades en l’edició de vídeos) i a quasi la meitat dels periodistes.

Els que queden, això sí, seran força polivalents. Ací l’Informe té un greu problema. Ja ho són de polivalents. L’actual plantilla d’informatius de TVV ha anat adaptant les seues rutines de treball a les noves tecnologies. **La pràctica totalitat dels periodistes són capaços d’editar una notícia a partir d’unes imatges i deixar-la a punt per a la seua emissió**. Segons hem pogut copsar, pràcticament tots estan entrenats en el sistema AVID que és el que s’utilitza a la majoria d’emissores de televisió de tot el món. Tot i la

versatilitat del sistema, quan el que es vol és emetre un producte de qualitat, resulta imprescindible la presència dels operadors d'equips.

Els **operadors d'equips** tenen una **formació** molt més **específica** que els periodistes. Ells saben valorar la qualitat de les imatges que reben. En ells rau una part important del control de qualitat del producte que emet l'antena de TVV. Convindria no confondre categories professionals i, menys encara, barrejar-les. I això l'Informe ho oblida.

L'altra pota imprescindible en la imatge de marca de TVV són els **operadors de càmera**. Deixant a banda el material que arriba a través de les agències internacionals, FORTA o EFE, els operadors són els que marquen els estàndards de qualitat del que s'emet en els informatius. Els operadors són persones formades al recer de la pròpia televisió. Encomanar, com es pretén en l'informe PwC, aquesta tasca a persones alienes a TVV seria un error: es malbarataria inversió en especialització professional.

Ja s'ha fet referència més amunt a la necessitat de tindre sempre operadors de càmera i redactors disponibles per a eixir al carrer en un moment concret i inesperat de la jornada.

Segons la informació al nostre abast, quan un equip ix del magatzem de material les dues persones que el formen saben on van, què han de fer per a trobar el que busquen i han rebut conjuntament les instruccions de l'editor de l'informatiu. El càmera i el redactor coneixen per quin espai estan treballant. El càmera sap si està enregistrant imatges per a un informatiu, per a un espai de divulgació, o per a un reportatge de quinze minuts.

Els operadors estan dins la rutina de "fabricació" dels informatius, i és per això que, una volta han acabat la feina d'enregistrament s'interessen pel procés de muntatge. Suggereixen els millors plànols i intercanvien informació amb el periodista o amb l'operador d'equips. Això només es pot aconseguir quan els equips humans estan consolidats. Quan l'operador i el redactor treballen per a la mateixa empresa. El futur que dibuixa PwC no és precisament eixe.

* * *

L'informe PwC basa el seu pla de reorganització en el fet d'acomiarar personal. Periodistes i operadors. Simultàniament es manté pràcticament inalterable la durada de les diverses edicions informatives. **Això presenta el problema "d'omplir" l'escaleta. L'única solució que aporta PwC és allargar la durada de les peces.** Així, en la pg. 27

de l'Informe es pot llegir que s'ha d'aconseguir “*una duración media de las piezas superior a la actual*”.

Les persones que han elaborat l'Informe potser no saben amb quin material es treballa. **La mera referència a conceptes com *omplir* i *allargar* demostra un interès per a abaratir un bé tan preuat com és el de la informació. La durada d'una peça no és aleatòria.** Hi ha uns canons informatius que especifiquen, amb marges de flexibilitat no excessius, la durada de les peces en funció no d'omplir una escaleta, sinó de “traduir” la realitat informativa per a la comprensió de les audiències.

Els manuals de periodisme diuen, per exemple, que les peces informatives han de durar el que done de sí la informació. La durada la dóna la importància d'allò que es vol contar, però també del material del qual es disposa i del públic al qual va dirigida. La elasticitat és limitada. No es pot “estirar” més del compte (ni retallar més del compte).

La durada de les notícies també ve donada per la capacitat de mantindre l'atenció de l'espectador. També ho diuen els manuals. Hi ha desenes d'estudis sobre la recepció. Anàlisis teòrico-pràctiques on s'afirma que l'espectador perd l'atenció, deixa d'escoltar o de mirar quan el discurs que li arriba va molt més enllà del minut. Aquesta tendència s'està accentuat a mesura que s'està imposant la utilització massiva de les noves tecnologies. El receptor picoteja. Va d'un lloc a l'altre. La capacitat d'atenció està disminuint en tots els àmbits. L'espectador de televisió està habituat a saltar d'una història a l'altra i compatibilitza el visionat d'un informatiu amb la consulta del correu electrònic o amb la redacció d'un *twit*. La realitat és fragmentària (potser no la desitgem així, però és així) i els informatius de televisió han de saber adaptar-se. I no, precisament, estirant les peces.

És per això que -tornant a les rutines de la redacció- quan un editor es troba davant una notícia important, un fet que mereix un minutat més ample en l'escaleta, no decideix mai donar-li al redactor dos minuts o dos minuts i mig. Ans al contrari, el que fa és trossejar la notícia. Dividir-la en diferents aspectes.

És fàcil comprovar, veient TVV (i altres televisions força competents del món sencer), que moltes vegades l'espectador troba que un fet és explicat a través d'un directe que dóna pas a una notícia no més llarga de 30 segons locutada pel presentador de l'informatiu i quasi bé sempre il·lustrada amb imatges, que a la vegada dóna pas a un vídeo i en moltes ocasions és complementada amb “pastilles” (les peces que únicament inclouen la declaració d'un dels protagonistes o testimonis de la notícia i que solen durar menys de 20 segons).

Totes aquestes peces que serveixen per a explicar un mateix fet noticable requereixen d'un procés d'elaboració més costós que en el cas que s'optara per a incloure-ho tot en un mateix vídeo. El resultat, però, és el d'una informació més clara i entenedora per al receptor.

Malgrat tot l'anterior, la durada d'una notícia no sempre ve donada per la importància que li dona l'equip d'edició, sinó per la disponibilitat de les imatges i del temps material per a elaborar-la. Açò també ho adverteixen els manuals. Si alguna cosa es coneix molt a última hora s'opta per escriure una notícia més breu amb la intenció d'ampliar-la i elaborar-la per a posteriors edicions (en el cas de TVV, també per al canal 9.24).

Un aclariment més que necessari. Abans de posar-se a escriure, **un periodista s'ha de documentar, ha de seleccionar les imatges i els testimonis, ha de valorar-los, ha d'aconseguir la confirmació del que vol contar, contrastar-la, de vegades ha d'accedir al servei de documentació per a buscar imatges que contextualitzen, altres vegades ha d'anar al servei de grafisme per a poder narrar el succés d'una manera més clara o situar una acció en un mapa, o ensenyar la cara del terrorista més buscat... Només quan disposa de tots aquests elements, el redactor s'asseu a escriure, després pot locutar i per últim pot editar les imatges.**

Cada notícia té un **procés d'elaboració** diferent a l'anterior. Pot haver analogies; les hi ha, de fet. Però també hi ha diferències que requereixen destreses específiques. De vegades la confirmació d'un fet o la localització d'un testimoni requereix "tirar d'agenda", una bona estona de telefonades i altres gestions. Les eixides al carrer impliquen molt de temps d'enregistrament (*rodatge*). Altres vegades això es té des del principi, però costa de trobar imatges. En alguns casos no es té cap dels dos elements fonamentals. I en ocasions un fet encara està succeint i s'ha de contar pràcticament en directe perquè es pot emetre un senyal que arriba des d'un satèl·lit o des d'una unitat mòbil. Aquests exemples son pinzellades que no esgoten, ni de lluny, la casuística.

Per això és una **incongruència exigir als periodistes que elaboren notícies a pes**. Escriure és un treball intel·lectual que implica un grau de reflexió prèvia. I que exigeix l'aplicació de criteris deontològics que demanen temps (contrastar informació és costós en temps, per exemple), però que de cap manera pot saltar-se un mitjà públic d'informació.

El que en l'informe de PwC s'anomena **periodista de taula**, el que treballa a partir de les informacions i imatges que li arriben a través de les agències internacionals o de FORTA, té una productivitat molt més alta del que en el quadre anomenat *Ratio piezas/redactor* se simplifica posant una xifra: *piezas 2*.

La polivalència que es demana oblida la polivalència que ja es desenvolupa. Ens hem assabentat que els periodistes adscrits a les seccions 'nacional' i 'internacional' elaboren notícies amb les que nodreixen el canal 9.24 i les edicions primera i segona o el Bon Dia. És habitual, sembla, que el mateix periodista arribi a escriure 5 platós, 1 vídeo i fer diferents pastilles. I aquest *modus operandi* s'accentua en les edicions del cap de setmana en que la xifra de redactors és considerablement inferior a la d'entre setmana.

Pel que fa als redactors que fan eixides per a enregistrar els seus temes, en moltes ocasions assorteixen d'imatges o de declaracions a companys que treballen en una altra notícia relacionada o no amb la de l'eixida, i fins i tot, enregistren plànols per a la finestra de l'oratge.

Quan l'eixida està prevista per a última hora, abans de marxar, els redactors elaboren platós, entradetes o notes prèvies del tema que van a cobrir. El mateix passa amb el redactor encarregat de fer un directe, que, a banda de documentar-se sobre el tema que haurà d'explicar durant l'informatiu, prepara les entradetes i les prèvies. Ací és important tornar a remarcar la importància de comptar amb un operador de càmera en la redacció per a preparar el directe abans de marxar. Ell és l'encarregat de preveure el lloc des d'on s'informarà, el càmera i el periodista es documenten i intenten trobar solucions i avançar-se als possibles problemes que es trobaran en el lloc elegit.

* * *

Al llarg de tot l'informe s'insisteix en l'allargament de les peces com a única solució al problema d'omplir un informatiu després de retallar dràsticament el personal disponible per a elaborar uns informatius amb un mínim de qualitat. S'insisteix en que els redactors han de fer més peces i més llargues.

Ja hem dit més amunt que no es pot decretar un augment en la durada dels vídeos o el platós sense que la qualitat se'n veja ressentida. Què passa, per exemple, quan no hi ha imatges suficients per a "tapar" un text de, posem per cas, dos minuts? O què es fa (es farà) quan la qualitat de les imatges que arriben no aconsegueix uns mínims? **Millorar la ratio entre la durada i el temps d'elaboració és una contradicció en sí mateixa.**

S'ha copsat ací com el sistema AVID agilitza l'edició i que els propis periodistes estan capacitats per a fer-ho. Tot, però, té uns límits. Com més llarga és la peça més lent és el procés de locutar, de muntar, de repassar, de consolidar i de fer-la arribar al sistema *on air* a punt per a emetre-la. Com més llarga és una notícia, més costa de modificar i de reenviar en cas necessari mentre està en marxa l'informatiu. I, quan cau perquè no s'arriba a temps, més gran és el forat a "omplir" en l'escaleta.

* * *

En la pàgina 27 de l'informe PwC es parla de la necessitat d'aprofitar més les notícies de reciclar-les i de reemetre-les en edicions posteriors. Aquesta proposta és vàlida només en casos concrets. De fet, és una pràctica ja habitual en els serveis informatius de TVV: fites relativament recents han facilitat i pràcticament obligat a fer aquest reciclatge d'informacions; la introducció del sistema AVID d'edició i la posada en marxa del canal 9.24 de notícies.

Amb tot, **les redaccions de TVV saben que l'aprofitament, el reciclatge, l'arrossegament dels temes, de les notícies ja editades i emeses tenen una frontera: l'actualitat i la caducitat.** Si se'ns permet el símil, l'actualitat es manté fresca durant molt poc de temps. D'això en tenen la culpa, una altra vegada, la introducció de les noves tecnologies. A través d'internet la informació circula a una velocitat molt més ràpida del que ho feia quan els ciutadans tenien com a referència la premsa escrita o les dues edicions informatives de la televisió. Les notícies del diari ja han caducat a les tres de la vesprada. I de la mateixa manera, moltes notícies emeses en l'informatiu de les 14h. no son emitibles en el de les 21h.

Per a reciclar una informació donada al migdia a vegades és suficient modificar l'escaleta, en altres ocasions s'ha de canviar l'off del vídeo i altres voltes se li ha de donar la volta perquè s'han conegut altres dades que invaliden o complementen el que ja se sabia. Tècnicament, el sistema AVID d'edició digital facilita molt aquesta feina que forma part de la rutina habitual dels redactors de TVV i per tant, **el que diu l'Informe no aporta res de nou al que ja s'està fent.** Això sí, el nivell d'aprofitament no és fàcilment calculable amb una fórmula matemàtica.

L'actualitat canvia minut a minut. En l'informe es fa especial menció a la primera edició perquè es considera que és durant el matí que passen coses, però no sempre és així. Les "coses" no entenen tant d'horaris com l'informe. Entre el final de la primera edició i l'inici de la segona ha tancat la borsa de valors, ha començat el dia en bona part del món –

els trams horaris no estan contemplats per un informe que no du, precisament, un nom d'idioma peninsular–, hi ha hagut un terratrèmol a Lorca o ha dimittit un president de la Generalitat. Son casos de “coses”. I en casos com aquests, poques notícies del migdia arriben *vives* a la nit.

* * *

Si hem dit abans que els operadors d'equip formen una pota important del procés de control de qualitat del producte que emet l'antena de TVV, els **lingüistes** en són l'altra pota fonamental. La informació televisiva és audiovisual. Es mostra i es conta. I s'ha de contar amb un llenguatge i una fonètica adequada. La Llei de Creació de la RTVV (7/1984, de 4 de juliol) diu, a més que l'ens inspirarà la seua activitat en, entre altres coses, “la promoció i protecció de la llengua pròpia de la Comunitat Valenciana”. Tot i que l'informe PwC no està redactat en la llengua pròpia de la CV, cal recordar que es tracta del valencià.

En la rutina actual dels serveis informatius de TVV només els textos passats pel filtre dels lingüistes poden ser emesos. Només així s'asseguren uns mínims de qualitat.

En el mercat audiovisual actual, més encara des de l'arribada de la TDT, hi ha molta oferta televisiva. Només TVV ofereix una programació informativa sistemàtica en valencià. **Si es redueix a la meitat la xifra de lingüistes tal com es proposa en l'informe PwC es reduirà també la qualitat de la llengua.** I TVV deixarà de complir un dels objectius pel qual va ser creada. La Llei és la Llei i està (també PwC) per acomplir-la.

L'INFORME PRICEWATERHOUSECOOPERS: CONTRA LA QUALITAT PERIODÍSTICA EN RÀDIO 9

En relació a Ràdio 9 –com en el cas de TVV– l'Informe PwC tampoc no dibuixa cap model organitzatiu autènticament alternatiu a l'existent. Sembla, en un i altre cas, un Informe construït des de la premissa de l'acomiadament, més que un informe que arriba a la conclusió de l'acomiadament. És a dir, un Informe que coneix la conclusió abans de fer l'anàlisi.

En este sentit, els autors de l'esmentat Informe obvien qualsevol referència a l'essència mateixa d'un servici de ràdio competent, que és la seua immediatesa i la seua capacitat de transmissió d'informació en viu de manera ràpida, instantània i molt més àgil que qualsevol altre mitjà audiovisual per la seua major simplicitat tècnica (comparada amb la televisió, per exemple). Com passava amb la TVV, la Llei de Creació de RTVV no sembla, tampoc, una referència important per a PwC.

Els **informatius**, de primeres. L'informe PwC planteja crear una redacció d'informatius de ràdio que és en realitat un espai encapsulat i tancat, amb a penes dos vies estretes de contacte amb l'exterior: el telèfon i els àudios que els arribarien dels equips de TVV.

Això implica, entre altres coses, que els periodistes de Ràdio 9 van a deixar de tindre un contacte personal directe amb les seues fonts, i que a penes van a conservar cap possibilitat de crear-se una de les eines bàsiques per a qualsevol professional de la informació: una agenda de contactes actualitzada i eficaç. Si no assisteixen a rodes de premsa, com és planteja en l'informe de manera incomprensible, tampoc no podran formular cap pregunta als protagonistes de l'actualitat, i menys encara accedir a informacions *off the record* que enriqueixquen el seu bagatge de coneixements per interpretar la realitat i transmetre-la després als oients. La conseqüència de tot això és que la qualitat de les seues informacions es ressentirà de manera dràstica. A més, dependre dels àudios dels equips de TVV hipoteca la immediatesa de la ràdio esmentada més amunt.

En tot cas, i considerant situacions d'urgència informativa, és periodísticament molt més lògic que fora la televisió la que haguera de recórrer a la instantaneïtat que es capaç d'oferir la ràdio per informar de qualsevol última hora o notícia d'impacte, i no a l'inrevés, com es dedueix de les propostes de PwC. En resum, **la redacció d'Informatius que se'n deriva de l'exposició**

de PwC és una redacció morta i condemnada des de bon començament al fracàs periodístic i professional.

D'altra part, l'informe PwC a penes fa cap referència als "directes" en la ràdio, i menys encara a com i amb quins mitjans s'haurien de fer en un futur, si és que se'n fan. "Unitats mòbils" i "retransmissions" de qualsevol esdeveniment social, polític o esportiu semblen termes esotèrics desconeguts pels redactors de l'informe, quan es pot constatar fàcilment que son termes *–va de soi–* habituals entre els periodistes radiofònics de Ràdio 9. Ens consta: l'informe no en parla, però son fonamentals en la pràctica diària del treball en qualsevol ràdio generalista.

De fet, actualment Ràdio 9 disposa de 4 unitats mòbils (en propietat i *renting*) per poder fer directes que cobreixen distàncies d'entre 1 a 60 km., depenent de l'orografia del terreny. A més, també té telèfons-codificadors GSM (1 emissor en València, Alacant i Castelló i un receptor en València); 4 telèfons satèl·lit, 16 codificadors RDSI d'àudio portàtil i 8 micròfons inalàmbrics TX/RX. Tot este equipament és el que permet fer els directes i les retransmissions de l'emissora autonòmica. L'informe PwC no cita cap d'estes dades, ni quin seria el cost econòmic del seu ús en cas d'externalització completa dels recursos tècnics. L'esmentat informe només planteja de manera genèrica *"la optimización del equipo técnico, contratando externamente el soporte necesario ante un incremento de actividad"*, però sense quantificar res.

El que sí intenta quantificar PwC és la *ratio* de peces/periodista aplicant, en qualsevol cas, criteris que no tenen res que vore amb una visió professional ja que no es contempla quines són les pràctiques normals de treball en totes les redaccions de mitjans de comunicació, en general, i d'una ràdio, en particular.

L'Informe PwC comptabilitza les notícies emeses en cadascuna de les 3 edicions informatives llargues (Bon Dia, Infonou 14 h i Infonou 20h). Són dades extretes de les escaletes, segons es diu.

Son dades, per tant, inexactes. Molt inexactes. No tenen en compte totes les informacions que diàriament, i en qualsevol mitjà de comunicació, "cauen" després d'estar elaborades perquè l'actualitat ha imposat altres prioritats. **En ràdio (en televisió), no tot el que s'escriu es locuta.** No és un problema de falta d'eficiència o de productivitat. És pura rutina informativa: el que a les 10:00 del matí és notícia i es converteix en una peça, a les 14:00 potser ja no ho és, o és molt menys important que altres informacions noves i potser per això acaba quedant-se fora de l'edició informativa.

Pel que fa a la reutilització de notícies entre diferents edicions, és una pràctica que ja és fa habitualment, per la qual cosa no pot justificar cap nou augment de la *ratio* peça/periodista

com pretén l'informe. És més, les notícies reutilitzades exigeixen sempre una actualització permanent de manera que, moltes vegades, resulta molt més eficient escriure la peça sencera completament de nou. En la mateixa línia, els textos escrits per a ràdio i per a televisió no són completament intercanviables de manera literal i automàtica donades les característiques pròpies de cada mitjà, raó per la qual no és justificat l'augment de la *ratio* que també pretén PwC en este cas.

En l'anàlisi dels informatius de Ràdio 9, PwC tampoc no fa la més mínima referència als butlletins informatius horaris, una altra de les peces fonamentals de qualsevol ràdio, el que denota, novament, un desconeixement preocupant del mitjà o, pitjor encara, una voluntat d'eliminar els butlletins del "*nuevo modelo organizativo*". **Professionalment és inèdit en tot el panorama comunicatiu occidental dissenyar una ràdio generalista sense butlletins informatius horaris com es desprèn d'este informe.** I periodísticament és insostenible. Lògicament, sense informació puntual i horària resulta molt més costerut que l'audiència s'enganxe a les edicions informatives llargues.

L'Informe tampoc explicita si es van a mantindre els dos canals de ràdio actuals (Ràdio 9 i Sí Ràdio) i, en conseqüència, tampoc no diu res sobre quins recursos podrien compartir i si la redacció d'informatius (i la d'esports) treballarien pels dos canals, com, segons ens consta, passa actualment en algunes ocasions.

Amb totes estes consideracions, l'Informe PwC pretén cobrir totes les necessitats informatives de la ràdio amb una plantilla de **només 28 redactors més un responsable i un administratiu. La xifra resulta irreal.**

A més de no descriure quina seria la distribució territorial de recursos humans (actualment hi ha dos corresponsals en Madrid, dos delegacions en Castelló i Alacant i una redacció central en València; per cert, les delegacions valencianes també tenen a vore amb la vertebració del territori, que PwC no cita en cap moment), l'informe tampoc no aclareix com es pot cobrir l'actualitat "24 hores al dia, 7 dies a la setmana", si només hi ha 28 redactors que treballen en torns de 7 hores.

Una simple projecció de quina podria ser la distribució horària i territorial apunta cap a **una redacció sempre en mínims i sense capacitat per cobrir totes les necessitats informatives que es plantegen en condicions rutinàries, i menys encara en situacions extraordinàries i d'urgència noticiosa.**

Per últim, el "*nuevo modelo organizativo*" que proposa l'Informe PwC no contempla la necessitat de disposar de cap productor/a en la redacció d'Informatius, de la qual cosa és desprèn

que, o no es faran entrevistes, o la seua producció serà treball afegit pels redactors. Tampoc no es concreta quants editors/es hi haurà i, finalment, engloba sota la figura de "redactor" un seguit de categories que en la pràctica professional no és poden equiparar sense més.

En aquest sentit, cal dir –sembla necessari– que a les Facultats de Ciències de la Informació i/o de la Comunicació formem, intentem formar, professionals per treballar en mitjans informatius. Sabem, òbviament, que les figures de guionista, guionista-presentador o presentador-locutor, que PwC assimila a la de periodista, no tenen res a vore amb la categoria de periodista. Confondre-les conceptualment és, pensem, una expressió (gens tranquil·litzadora) de propòsits.

D'altra banda, i açò no ho hem comentat en el cas de la TVV, però es dona igualment, l'Informe vulnera els drets dels discapacitats de forma flagrant. Potser un magnífic/a periodista discapacitat/a que redacta notícies no estiga capacitat per locutar (o per "donar en càmera"). Barrejar-ho el periodisme amb altres categories professionals és pernicios, però pitjor resulta no respectar la diferència.

* * *

Com en el cas de la redacció d'informatius, l'Informe PwC pretén justificar una reducció de recursos humans en la Secció d'Esports a partir de premisses errònies des del punt de vista de la pràctica professional periodística. Intentarem mostrar-ho.

L'Informe exposa que els programes esportius, independentment de la seua durada (no diu res al respecte), s'hauran de fer amb 1 redactor/locutor, 1 productor i *"adicionalmente se nutrirá de los contenidos generados por el pool de redactores asignados a los principales equipos deportivos de la Comunidad Valenciana"*.

Pel que fa a la informació esportiva (els programes "Grada Nou", bàsicament), aniria a càrrec d'un equip format per 1 locutor per edició, 1 redactor i les peces que generen el *"pool de redactores"*.

Aquest "pool" estaria integrat, sempre segons PwC, per 2 redactors pels equips de futbol de 1ª Divisió i 1 redactor per la resta d'equips.

Finalment, tampoc la redacció d'esports de la ràdio anirà a cobrir rodes de premsa (reiterem: intolerable, almenys en països democràtics on a les rodes de premsa els periodistes pregunten i obtenen respostes) i els àudios els rebrà *a posteriori* procedents dels equips de TVV.

A més de constatar que als redactors de l'informe PwC no els importa cap altre esport que no siga el futbol (la resta són obviats), resulta a totes llums impossible cobrir totes les hores d'emissió que es pretén cobrir amb una plantilla tant reduïda.

Pràctiques tant absolutament comunes i exigibles des d'un punt de vista deontològic, com el contrast de les informacions o donar veu a tots els protagonistes d'una informació, quedaran fora de la rutina de treball de la redacció d'esports (i d'Informatius) donada l'escassetat de recursos humans. Per exemple, segons ens hem assabentat, fer un programa d'informació esportiva diari d'una hora, com Grada Nou, amb només 1 locutor, 1 redactor, més unes quantes peces gravades, és una fórmula inviable des del punt de vista dels estàndards bàsics de qualitat professional.

Curiosament, i a diferència del que l'Informe proposa per a Informatius, en el cas dels Esports sí que contempla l'existència d'un productor. Però també en aquest cas la xifra resulta clarament irrisòria per a tot el volum de treball que en bona lògica hauria de generar una redacció d'esports. Cal recordar que, a dia de hui, ocupa el 25 % de la programació diària de Ràdio 9 i el 54 % de les hores d'emissió del cap de setmana, segons dades del propi Informe (pg. 18).

Pel que fa als **mitjans tècnics**, ja hem comentat que l'Informe diu que *"se mantiene un pool de técnicos de control y sonido que serán los encargados de prestar soporte técnico a los diferentes espacios (informativos, deportes y programas). En caso de necesitar soporte adicional se recurrirá a proveedores externo"*. Sota aquesta premissa, el departament és reduït a només 1 responsable, 6 tècnics de control i so i cap tècnic electrònic.

Amb aquest personal resulta manifestament impossible atendre totes les necessitats tècniques de la ràdio autonòmica que, en l'actualitat, passen per cobrir les 24 hores, els 7 dies de la setmana i els 365 dies de l'any, tots els informatius, butlletins horaris en Ràdio 9 i Sí Ràdio, els directes des dels estudis, gravacions i edicions diverses, extracció del sistema d'àudios per documentació, gravació de publicitat, unitats mòbils, retransmissions esportives, programes en el exterior, etc...

Pel que fa als tècnics electrònics i de radiodifusió, que PwC vol eliminar completament, fan treballs de reparació d'equips, cablejat, configuració de taules d'àudio i còdecs, revisió, reparació i neteja dels equips dels centres emissors i les 3 delegacions: València, Alacant i Castelló.

A més, en aquests moments la ràdio té 3 centres emissors només per Sí Ràdio que són propis i que estan ubicats en casetes de RTVV, el manteniment dels quals corre a càrrec també de l'emissora. Pel que fa a Ràdio 9, hi ha 18 centres emissors, dels quals 5 són propis i mantinguts pels recursos humans de l'emissora i els altres 13 van a càrrec d'Albertis Telecom.

Sembla prou evident que tot això no es podrà seguir fent amb només 6 tècnics de control i so i un responsable, però en cap moment l'informe de PwC no fa la més mínima quantificació econòmica de quin cost tindria la seua anunciada externalització i, per tant, no justifica el pretès estalvi econòmic. L'equivalència implícita i/o automàtica entre externalització i minoració de despeses és, òbviament, falsa.

* * *

Ho hem dit de manera molt semblant en el cas de TVV. L'informe PwC planteja la supressió completa dels lingüistes que exerceixen les seues funcions en la ràdio autonòmica. El correcte ús del llenguatge és conditio sine qua non en un mitjà que, segons la Llei (de Creació de l'Ens) té com a prioritat “la promoció i protecció de la llengua pròpia de la Comunitat Valenciana”. Ràdio 9 és l'única emissora que emet íntegrament en valencià a tota la Comunitat Valenciana. **No s'entén que es pretenga eliminar els lingüistes, el treball dels quals és una part imprescindible del control de qualitat professional del producte que ix en antena.**

Referències bibliogràfiques

- ALSIUS, S. (2011): «Cap a una gran base de dades per a l'estudi de l'ètica periodística», *Periodística*, 13, pp. 27-58.
- ALSIUS, S. y SALGADO, F. (ed.) (2010): *La ética informativa vista por los ciudadanos. Contraste de opiniones entre los periodistas y el público*, Barcelona, UOC.
- AMADO SUÁREZ, A. (2007): «Por qué hablar de calidad periodística», en AMADO SUÁREZ, A. (ed.): *Periodismo de calidad: debates y desafíos*, Buenos Aires, La Crujía, pp. 17-38.
- ARXIUS DE CIÈNCIES SOCIALS (2010): «Els mitjans de comunicació al País Valencià», *Arxius de Ciències Socials*, 23, desembre de 2010.
- DE PABLOS COELLO, J. M. y MATEOS, C. (2004): «Estrategias informativas para acceder a un periodismo de calidad en prensa y TV», *Ámbitos*, 11-12, pp. 341-365.
- GONZÁLEZ, M. (2011): *Albisteen kalitatea. Euskadi Irratia, Etl eta Euskaldunon Egunkaria/Berria (Research on Basque Media's News Quality)*. Tesi doctoral inèdita, Bilbao, Universidad del País Vasco.
- GUTIÉRREZ COBA, L. (2006): «Análisis de la calidad informativa, primer paso hacia el cambio», *Palabra-clave*, vol. 9, 1, pp. 29-56.
- GUYOT, C. (2007): «Calidad editorial: Últimas noticias desde la redacción», en AMADO SUÁREZ, A. (ed.): *Periodismo de calidad: debates y desafíos*, Buenos Aires, La Crujía, pp. 63-79.

- LEWIS, J. *et alii* (2007): *The Quality and Independence of British Journalism*, en Cardiff School of Journalism, Media and Cultural Studies, University of Cardiff.
- PATTERSON, Th. E. (2000): *Doing well and doing good: How Soft News and Critical Journalism Are Shrinking the News Audience and Weakening Democracy—And What News Outlets Can Do About It*, John F. Kennedy School of Government, Harvard University.
- PICARD, R. G. (2004): «Commercialism and Newspaper Quality», *Newspaper Research Journal*, vol. 25, 1, pp. 54-65.
- PUJADAS, E. (2011): *La television de calidad. Contenidos y debates*. Bellaterra / Castelló de la Plana / Barcelona / València, Universitat Autònoma de Barcelona. Servei de Publicacions / Publicacions de la Universitat Jaume I / Universitat Pompeu Fabra / Publicacions de la Universitat de València.
- SCHULZ, W. (2000): «Preconditions of Journalistic Quality in an Open Society», presentado en el Congreso News Media and Politics-Independent Journalism, 6-7 octubre 2000 (Budapest).
- VERDÚ CUECO, Y. (2008): *Sesgo y encuadre en las noticias de televisión. Mecanismos de manipulación partidista a propósito del urbanismo y del agua en los informativos de Canal 9*. Tesis doctoral inédita, València, Universitat de València.